

**NORSKE
DANSE_
_KUNST
NERE_**

**Danse — og
teatersentrum**
Performing Arts Hub Norway

Oslo // 04.09.2020

Til: Kulturdepartementet

Kopi til: Familie- og kulturkomiteen og Norsk Kulturråd

Norske Dansekunstnere, Norsk Skuespillerforbund, Danse- og Teatersentrum – Innspill til kompensasjons- og stimuleringsordningen på vegne av scenekunstheltet

Kulturministeren varslet i møte 24.08. at man fra myndighetenes side kommer til å gradvis gjøre om dagens kompensasjonsordning til en stimuleringsordning for arrangørene i kulturfeltet. Den nye stimuleringsordningen skal begynne å virke allerede fra 1.10., mens kompensasjonsordningene fases ut fra samme dato, og innen utgangen av året skal den fullstendig erstatte dagens kompensasjonsordning. Målet med omleggingen er å holde hjulene i gang i kultursektoren, få flere kunstnere i aktivitet og bidra til at flere arrangementer faktisk gjennomføres.

Norske Dansekunstnere, Norsk Skuespillerforbund og Danse- og teatersentrum representerer og organiserer scenekunstnere som arbeider i et bredt felt. Vi har det til felles at vi alle representerer utøvere i det frie scenekunstheltet, ved de private og offentlige teaterinstitusjonene og i filmfeltet. Våre organisasjoner var ikke invitert i møtet 24.08. Vi ser det som særlig problematisk at de frie kunstnerne, institusjonene og representanter for infrastrukturen knyttet til det frie scenekunstheltet ikke blir inkludert og hørt i utviklingen av den viktigste ordningen som er innrettet for kulturfeltet i lys av Covid-19. Vi sender derfor dette innspillet på vegne av våre medlemmer, det frie scenekunstheltet og scenekunstinstitusjoner.

Innledningsvis vil vi beskrive situasjonen for de aktørene vi representerer og tegne et bilde av deres virkelighet per i dag. Scenekunstheltet består av de store produserende teaterinstitusjonene, privatteatrene, de programmerende scenekunstinstitusjonene og det frie prosjektbaserte scenekunstheltet. Mange scenekunstnere jobber også innenfor Den Kulturelle Skolesekken, Spaserstokken og med kultur for barnehager. Filmfeltet består av private film- og TV-produsenter.

Institusjonsteatrenes og filmbransjens utfordringer under Covid-19 pandemien

Smitteverntiltakene i forbindelse med korona medfører en rekke utfordringer og problemer i scenekunst- og filmbransjene. Produksjonsforholdene kompliseres av begrensninger som følge av smittevern. For eksempel ved at nøkkelpersonell må være borte fra arbeidet også ved lette forkjølelssymptomer, og ved at det må holdes større avstand mellom de medvirkende i prøvesituasjoner. Risikovurderinger må gjøres fortløpende, noe som påfører produksjonsleddet en ekstrem merbelastning. Infrastrukturen for fremføring av scenekunst og film får betraktelig redusert kapasitet på grunn av 1 meters-grensen og taket på antall publikum. Den uunngåelige konsekvensen av dette, er at produksjonsprosessene blir mer langvarige og risikable, og formidlingen begrenses så sterkt at det går ut over publikumstilbudet.

Teatrene og øvrige arrangører og produsenter står også overfor disse utfordringene:

- Bortfall av billettinntekter pga. restriksjoner på antall tillatte publikummere
- Bortfall av billettinntekter pga. frykt i befolkningen som medfører svikt i etterspørselen
- Merkostnader for å ivareta smittevern, hvem skal f.eks. betale for pålagt karantene ved smitte/smittemistanke som oppstår under en produksjon/visning?
- Merkostnader på grunn av lengre og mer innviklede produksjonsperioder.
- Pålagt stengning/ avlysning dersom medvirkende får symptomer som indikerer corona-smitte

Den frie scenekunstens vilkår, virkelighet og utfordringer under Covid-19 pandemien

I Granavolden-plattformen uttrykker regjeringen følgende: *“Regjeringen vil at makten i den offentlige kulturpolitikken skal være spredt, og vil styrke det frie feltet innen kunst og kultur.”* Covid-19 pandemien har for alvor vist hvor sårbart det frie scenekunstheltet er og hvordan mangelen på institusjoner, rammeverk, trygge arbeidsplasser, ryddige arbeidsforhold og god kontrakt skikk preger det prosjektbaserte scenekunstheltet. De fleste frie scene- og dansekunstnere arbeider ikke prosjektbasert i det frie feltet, uten gode rammer for langsiktighet og forutsigbarhet fordi de selv velger det, men i mangel på alternativer. Det er i hovedsak støtteordningene som forvaltes av Norsk Kulturråd, som gir mulighet til å delta i og skape den type kunst og produksjoner som utgjør våre kunstneres profesjon, og disse støtteordningene er i all hovedsak rettet mot prosjekter.

Kompanier og enkeltkunstnere i det frie scenekunstheltet er økonomisk sett i en ekstremt vanskelig situasjon og har vært det siden nedstengingen i midten av mars. Kunstnere og frie kompanier har blitt påført store merkostnader som følge av Covid-19. Det foreligger per dags dato få konkrete tall på merkostnadene, men man vil ved årsavslutning kunne se tydeligere den reelle økonomiske belastningen situasjonen har påført kunstnere og frigrupper. For kunstnere med enkeltpersonforetak har det vært svært vanskelig og ofte umulig å dokumentere bortfall av inntekter, da det er sedvane i feltet å inngå kontrakter løpende og ofte kort tid i forveien av gjennomføringen av et oppdrag. Kontraktene og oppdragene forsvant over natten da nedstengingen var et faktum 12.03.2020, og har i stor grad uteblitt siden. Det betyr at flertallet av selvstendig næringsdrivende kunstnere mangler dokumentasjon overfor NAV og at inntektsgrunnlaget deres i mange tilfeller blir for lavt til å kunne kompenseres overhodet. En rapport lagt frem av Menon Economics og BI Centre of Creative Industries før sommeren viser at hele 86 % av scenekunstnere har dekket inntektstap som følge av corona med egne, oppsparte midler. 23 % av de opplever at situasjonen er så håpløs at de vurderer å forlate sin kunstneriske profesjon for godt. De vil begynne å studere eller finne annet arbeid. Dette innebærer et stort kompetansebortfall, som nå raskt er i ferd med å bli en realitet, og som vil svekke det norske scenekunstheltet i lang tid fremover.

Den frie scenekunstbransjen forholder seg til de åpne markedene både i Norge og internasjonalt. Kunstnerne og kompaniene må hele tiden aktivt finne sitt publikum og sine spillesteder. Både i Norge og internasjonalt har disse markedene kollapset, og det er i dag vanskelig å innhente kompensasjon for tap av inntekter og aktivitetsmuligheter som følge av dette.

Fri scenekunst har alltid vært internasjonalt orientert med internasjonal aktivitet som en integrert del av virksomheten. Det er en villet politikk å stimulere til økt interesse for og eksport av norsk scenekunst. Norsk scenekunst har et større marked internasjonalt enn nasjonalt, men har på grunn av Covid-19 blitt svært begrenset i sin utstrakte utenlandsaktivitet. Landegrenser er stengt ned, og pålegg om karantene ved innreise og utreise fører til at kunstnere ikke har økonomi eller kapasitet til å gjennomføre allerede planlagte gjestespill i utlandet. Inngåtte avtaler med spillesteder i utlandet må brytes eller utsettes. Langsiktigheten i det internasjonale arbeidet ved at det tar år å bygge opp kontakter, opparbeide tillit og bli invitert til festivaler, eller til internasjonalt kunstnerisk samarbeid på andre måter, vil bli skadelidende i lang framover. At invitasjoner og internasjonale kunstneriske utviklingssamarbeid blir utsatt, avlyst eller ikke kommer i gang, er en langsiktig og vanskelig dokumenterbar effekt av pandemien som mange kompanier vil tape mye på i lang tid framover. I disse tilfellene samsvarer ikke regjeringens ønsker og pålegg om økt internasjonal aktivitet /eksport med feltets faktiske opplevde realitet. I disse tilfeller trenger kunstnerne/kompaniene kompensasjon, eller stimuleringsmidler for å gjennomføre aktivitet på en annen tilrettelagt måte.

Utfordringer i kulturfeltet i lys av den kommende omleggingen av kompensasjonsordningen

En del teatre, institusjoner og arrangører har fått kompensasjoner direkte fra Kulturdepartementet for å dekke inntektstap som følge av pålagte restriksjoner og smittevernstiltak. Det frie prosjektbaserte feltet har derimot ikke kunnet søke kompensasjonsmidler. Kulturrådet har mulighet til å innvilge tilleggsbevilgninger til kunstnere som allerede har finansiering gjennom Kulturrådets støtteordninger, for å dekke inn merkostnader eller kompensere for inntektsbortfall. Vi mener derfor at deler av midlene som nå kanaliseres inn i kompensasjons- og stimuleringsordningen må øremerkes den frie kunsten og kanaliseres til ordningene under Norsk Kulturråd.

Det umiddelbare krisetiltaket med kompensasjon for inntektsbortfall, har vært helt nødvendig for å forhindre konkurs og kollaps i kulturbransjen. At institusjoner med mer enn 60% offentlig finansiering ikke lenger kan motta kompensasjon for inntektsbortfall ser vi som kritisk. Også de offentlig finansierte institusjonene opplever et inntektsbortfall, samtidig som de får merkostnader knyttet til produksjon og formidling. Vi mener derfor at inntektsgrunnlaget ikke skal legge føringer for om man kan motta kompensasjon eller ikke, og ber om at også de offentlig finansierte institusjonene innlemmes i kompensasjons- og etterhvert stimuleringsordningene.

Vi mener også det er altfor tidlig å begynne å fase kompensasjonsordningen ut fra 1.10.2020. Pandemien vil følge oss i lang tid fremover, og med de begrensninger som er pålagt kulturfeltet, og med risiko for ny oppblomstring av smitte og lokale nedstengninger, mener vi at det er uansvarlig å fase ut kompensasjonsordningen. Dersom den nye stimuleringsordningen blir innrettet slik at den utelukkende kompenserer for tapte billettinntekter ved gjennomførte arrangementer, ved at staten kjøper de setene i salen som ikke blir solgt, vil det kunne ha store konsekvenser for arrangørene i feltet. Det vil f.eks. kunne oppstå situasjoner der forestillinger må avlyses kort inntil planlagt gjennomføring fordi en medvirkende får forkjølelsessymptomer, og det da er påkrevd å avlyse. I slike tilfeller vil stimuleringsordningen utelukke kompensasjon selv om avlysningen er påkrevd. Dette vil i sin tur ramme selvstendig næringsdrivende enkeltkunstnere som er kontrahert som underleverandører og involvert i gjennomføringen av det enkelte arrangement. Bortfallet av inntekt vil igjen kunne bli en umiddelbar konsekvens av denne omleggingen for de frie kunstnerne.

Et annet sentralt poeng vi ser det som viktig å løfte frem er erfaringene vi har gjort oss den siste tiden med at arrangører og produksjonsselskaper særlig innenfor privatteatre og filmbransjen, velter den økonomiske risikoen som følger av Covid-19 og de tilhørende restriksjonene over på oppdragstakende kunstnere. Kunstnere og utøvere blir ikke ansatt i produksjonene, men fakturerer for sitt honorar på lik linje med andre underleverandører. Vi har sett kontrakter hvor kunstnerne må signere på en garanti om kun 50 % av et honorar, som i utgangspunktet er satt langt under bransjestandard. De resterende 50 % av honoraret får kunstneren dersom arrangementet har et belegg på over 85 % eller om arrangør mottar kompensasjon fra staten. Den frie kunstneren blir altså direkte stilt overfor den økte økonomiske usikkerheten. De vil tape inntekter både dersom arrangementet skulle bli avlyst og hvis etterspørselen skulle utebli. De berøres dermed direkte av en nedlegging av dagens kompensasjonsordning, dersom den nye stimuleringsordningen ikke tar høyde for uforutsette avlysninger. Kulturministeren sa i pressekonferansen der stimuleringsordningen først ble lansert at utgangspunktet for å motta støtte fra ordningen er at arrangørene betaler underleverandører i henhold til inngåtte kontrakter. Myndighetene burde også pålegge arrangører som mottar kompensasjons- og stimuleringsmidler å tilby kunstnerne kontrakter som er juridisk korrekte, og betale dem lønn eller honorar som samsvarer med gjeldende bransjestandard.

Vi stiller oss også undrende til stimuleringsordningen i lys av signalene fra Folkehelseinstituttet (FHI) den siste tiden. Der FHI varslers om fare for flere utbrudd av Covid-19 dersom man ikke utviser forsiktighet, gir stimuleringsordningen insentiv til økt aktivitet, flere sammenkomster og forsamlinger. Vi er derfor usikre på om stimuleringsordningen er forenlig med anbefalingene fra FHI. Igjen er det avgjørende at ordningen kompenserer for uforutsette avlysninger, da stengning fortsatt kan bli påkrevd i gitte situasjoner. Uten en slik mulighet er vi bekymret for at arrangører ikke vil ta smittevern alvorlig nok, i frykt for hva en avlysning fører med seg av økonomisk tap.

I lys av dette vil vi igjen påpeke dissonansen det frie prosjektbaserte feltet opplever gjennom ordningene som ble fremlagt. Helsemyndigheter oppfordrer til forsiktighet og stenger ned landegrensene, noe som automatisk fører til at store deler av det frie feltets planlagte aktiviteter ikke kan gjennomføres. At kulturministeren fra 1.10.2020 i all hovedsak vil fokusere på økt aktivitet i kulturfeltet vitner om at man ikke har inngående forståelse av hvordan det frie prosjektbaserte feltet fungerer. For de store produserende institusjonene med scener i norske byer vil økt

aktivitet være mulig. For det frie prosjektbaserte feltet som har sine scener over hele verden, er man nå avskåret til kun å opprettholde den delen av sin aktivitet som skjer i Norge. Vi er positive til en stimuleringsordning, men ser at denne må tilpasses det frie feltet spesifikt.

Forslag til løsninger som vil komme mangfoldet i kulturlivet til gode

Det frie scenekunstheltet består av enkeltkunstnere, kompanier, produsenter og en rekke ulike aktører som ofte har grenseoverskridende roller i en sammensatt næringskjede. Dette feltet er utviklet innenfor en relativt ung og sårbar infrastruktur. Tilskuddssystemet er prosjektbasert, man kan innenfor dagens ordninger få prosjektbaserte eller kunstnerskap baserte tilskudd i maksimum fem år. Dette feltet har stor kompetanse når det gjelder å finne nye produksjonsmåter og ny infrastruktur for å presentere scenekunst og film. I mange tiår har profesjonelle utøvere eksperimentert med alternative produksjonsmodeller og visningsarenaer. Det har blitt skapt, produsert og formidlet scenekunst av høy kvalitet over hele landet. Sett i forhold til produsert volum og publikumstilfang har de offentlige tilskuddene til dette feltet vært lave.

Det frie prosjektbaserte feltet produserer og formidler sin kunst med finansiering fra Norsk Kulturråd i største grad. Men er helt avhengig av samvirket med de programmerende institusjonene (f.ex Black Box Teater, Dansens Hus, Rosendal Teater), programmerende festivaler (f.ex CODA Festivalen, Oslo Internasjonale Teaterfestival, Ravnedans, Showbox) og regionale kompetansesentre for dans. Det frie feltet er premissleverandør for kunsten som formidles på kulturhus, festivaler og institusjoner, DKS og barnehager landet over, og de programmerende institusjonene er avhengige av at ny scenekunst produseres og formidles. På den annen side er det frie prosjektbaserte feltet avhengig av disse visningsarenaene for å formidle sin kunst til et publikum. Kunstnere og frigrupper er kreative og grensesprengende aktører, som gjennom sitt kunstneriske virke er blitt eksperter på å tilpasse seg og utfordre sine samarbeidspartnere. Å bidra til at samvirket mellom det frie prosjektbaserte feltet og institusjonene og arrangørene kan utfolde seg innenfor smittevern og restriksjoner mener vi vil føre til at mer scenekunst kan formidles til et publikum. Per nå har denne delen av kulturfeltet blitt forbigått når det gjelder tiltakspakker og stimuleringsordninger. Vi ber derfor om at fri scenekunst og aktører, arrangører og institusjoner som samarbeider med disse nå må ivaretas. Gjennom å øremerke midler til fri scenekunst vil mangfoldet i sektoren ivaretas på en skreddersydd og treffsikker måte. Samtidig må virkemiddels- og formidlingsapparatet som samvirker med det frie scenekunstheltet også sikres gjennom kompensasjons- og stimuleringsordninger.

Med en modell som den kommende stimuleringsordningen er det fare for at bare de mest kommersielle scenekunstuttrykkene produsert og formidlet av private teatre og produksjonsselskap blir mottakere av kompensasjon- og stimuleringsordninger. Vi er selvfølgelig klar over og svært takknemlige for støtten som er gitt enkeltkunstnerne gjennom økte midler til Statens kunstnerstipend og Fond for utøvende kunstnere. Disse midlene ivaretar imidlertid ikke den frie scenekunstbransjen og det er derfor nødvendig å øremerke og kanalisere midler via ordningene under Norsk kulturråd for å nå ut til å dekke disse gruppenes behov og merkostnader som følge av Covid-19.

Med dette som begrunnelse ber vi om at en del av den foreslåtte avsetningen i den nye stimuleringsordningen øremerkes fri scenekunst, via ordningene under Kulturrådet. Midlene må rettes mot kunstnerne og kompaniene, og formidlingsleddet som ivaretas av Kulturrådet. Vi foreslår at 200 millioner kr. avsettes til det frie scenekunstheltet til produksjon, distribusjon og formidling. Midlene fordeles mellom å kompensere for merkostnader som har påløpt, friske midler til produksjon av ny scenekunst og til formidlingsleddet som ivaretas gjennom støtteordningene for scenekunst under Norsk Kulturråd.

- Midlene bør fordeles mellom følgende støtteordninger:
 - *Norsk Kulturråd og Fond for Lyd og Bilde: Arrangørstøtte scenekunst, Forprosjekt scenekunst, Fri scenekunst – prosjekt (dans, teater), Fri scenekunst – kunstnerskap, Gjenopptakelse av sceneforestillinger, Regionale kompetansesentra for dans, Scenekunsthaglige tiltak og publikasjoner, Fond for lyd og bilde – prosjektstøtte, Formidling / gjestespill.*
 - *Fond for utøvende kunstnere: Prosjektstøtte, reisestøtte.*
 - *Danse- og Teatersentrum: Internasjonalisering og reisestøtte.*
- Øremerkede midler til å dekke merkostnader som har påløpt siden 12.mars 2020: Dette kan knytte seg til direkte kostnader til reise, diett, losji, studiokostnader som ikke har blitt refundert eller som man har

måttet booke på nye for gjenopptakelsesperioder. Det kan også knytte seg til indirekte kostnader knyttet til administrering av utsettelse, avlysninger og kanselleringer som kunstnere og produsenter har måttet håndtere.

- Øremerkede midler til nyskaping: Mange kunstnere i det frie feltet vil ikke kunne gjennomføre planlagte utenlandsreiser og turneer. Ved å øremerke midler til nyskaping av kunst vil kunstnere kunne holde seg aktive. De vil kunne bidra til å skape alternative måter å produsere scenekunst, som reduserer smitterisiko.
- Øremerkede midler til infrastruktur og arenaer for formidling av scenekunst: Arrangørleddet, som beskrevet over vil på lik linje med kunstnere ha behov for å kompenseres for merkostnader som har påløpt siden 12.mars 2020.
- Øremerkede midler til alternativ infrastruktur og arenaer for formidling av scenekunst: Arrangørleddet vil ha behov for stimuleringsmidler for å få i gang formidling av scenekunst igjen. Samtidig vil de i møte med kunstnere se etter nye og alternative visningsarenaer, som kan påføre arrangørleddet økte kostnader.
- Øremerkede midler som kompenserer for bortfall av internasjonale inntekter, og stimuleringsmidler som styrker norsk scenekunst sine markedsandeler ved gjenåpning internasjonalt.

I motsetning til institusjonene som fortsatt vil ha behov for kompensasjon for inntektsbortfallet fra den infrastrukturen de i dag har ansvaret for driften av, vil det frie feltet kunne nytte tilskudd fra en stimuleringsordning direkte til utvikling av nye kunstverk på nye arenaer.

Vi vil derfor anmode om at en del av stimuleringsordningens midler kanaliseres til produksjon og visning av fri scenekunst gjennom ordningene som forvaltes av Norsk Kulturråd. Forvaltning av slike tilskudd er en komplisert oppgave som innebærer mange skjønsmessige vurderinger. I stedet for å etablere nye forvaltningsnivåer, ber vi om at de eksisterende ordningene i Norsk Kulturråd, Fond for Lyd og Bilde og Fond for utøvende kunstnere, styrkes betydelig med friske midler. Vi har tiltro til at fagutvalgene og styret i de nevnte tilskuddsordningene har den kunnskapen om feltet som skal til for å fordele midlene mellom de ulike ordningene de forvalte. De har tett dialog med feltet, og vil på bakgrunn av kunstnernes innsendte søknader kunne dekke feltets behov på en forsvarlig og god måte.

Norske Dansekunstnere, Norske Skuespillerforbund og Danse- og Teatersentrum ber om:

Kompensasjonsordningen må utvides til å gjelde for alle institusjoner, aktører og arrangører innenfor scenekunstheltet.

- Kompensasjonsordningen må utvides til å gjelde for alle institusjoner, aktører og arrangører innenfor scenekunstheltet og filmbransjen, uavhengig av hvilket inntektsgrunnlag man har. Det betyr at også de med mer enn 60% offentlig finansiering kan kompenseres for inntektsbortfall.
- Kompensasjonsordningen må utvides slik at den også treffer kunstnere, aktører og arrangører innenfor det frie prosjektbaserte scenekunstheltet. Dette gjøres best ved å øremerke midler via ordningene på scenekunst i Kulturrådet.
- Kompensasjonsordningen må ikke fases ut fra 1.10.2020. Vi er på langt nær gjennom krisen, og det vil forekomme lokale nedstengninger eller smitteutbrudd som fører til at arrangementer må avlyses på kort varsel. Uten kompensasjonsordninger som er forutsigbare i lang tid fremover vil kulturfeltet i verste fall ikke kunne opprettholde sin aktivitet, eller risiko vil flyttes nedover i systemet, slik at kunstnere må ta det største tapet.
- Private aktører og arrangører som mottar kompensasjons- eller stimuleringsmidler må pålegges å tilby kunstnere kontrakter som er juridisk riktige. I mange tilfeller blir kunstnere kun tilsatt som oppdragstakere og må fakturere honorar, mens de etter AML burde vært ansatt. Dette vil bidra til å sikre kunstnere bedre sosiale rettigheter om det oppstår nye nedstengninger og avlysninger. Kunstnere må defineres som en del av underleverandørene, og betales i henhold til kontrakt og bransjestandard.

En kombinasjon av kompensasjons- og stimuleringsordninger som treffer alle aktører på scenekunstheltet, og som er langsiktige og forutsigbare, er essensielle for at kunstnere og aktører i feltet skal kunne bidra til økt aktivitet, sysselsetting og etterspørsel. Uten langsiktighet og forutsigbarhet i ordningene vil aktører gå konkurs, og

kunstnere vil gå over til andre yrker. Dette vil på sikt skade tilførsel og utdanning av nye talenter, og vil bidra til at essensiell kompetanse forsvinner, og at kvaliteten på norsk scenekunst forringes.

Kulturdepartementets tiltakspakker må omfatte all virksomhet i feltet, underleverandører og aktører i hele økosystemet til det institusjonaliserte og frie scenekunstheltet. Dette gjelder også den skjøre infrastrukturen i bransjen. Skal man avhjelpe sektoren og stimulere, må hele økosystemet ses i en helhetlig sammenheng og den må settes i stand til å ta trygge valg og kunne gjennomføres under de til enhver tid rådende nasjonale påbud og råd for smittevern. Det frie scenekunstheltet har så langt falt mellom alle kompensasjonsordninger. Det er på høy tid at norske myndigheter tar innover seg alvorret i situasjonen for den frie kunsten og prioriter ordninger som treffer disse kunstnerne og kompaniene.

Vi stiller oss til rådighet for videre utvikling av tiltakspakker som treffer våre medlemmer, kunstnere og aktører i scenekunstheltet direkte.

.....
Eva Grainger
Fungerende forbundsleder
Norske Dansekunstnere

.....
Tove Bratten
Direktør
Danse-og teatersentrum

.....
Knut Alfsen
Forbundsleder
Norske Skuespillerforbund